

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ

Левицький В.В.

У статті розкрито економічну сутність фінансового планування та прогнозування операційної діяльності підприємства. Наведено визначення понять “планування”, “прогнозування”, “фінансове планування”, “фінансове прогнозування”, “операційна діяльність підприємства”, “соціально-економічна стійкість підприємства”. Дано описання основних видів та особливостей розробки та реалізації фінансових планів та прогнозів, як впорядкованої системи дій. Викладено основні принципи, підходи та методи планування та прогнозування операційної діяльності підприємства, як елемента системи забезпечення його соціально-економічної стійкості протягом довгострокового періоду діяльності.

Ключові слова: підприємство, планування, прогнозування, операційна діяльність підприємства, фінансовий прогноз, соціально-економічна стійкість.

ВСТУП

У сучасних умовах діяльності будь-яких підприємств, безсумнівно, особливої актуальності набуває підвищення якості та економічної ефективності планування, прогнозування та управління фінансовими ресурсами підприємства. В Україні даний процес впровадження основ практичного менеджменту взагалі знаходиться лише на етапі становлення й основною проблемою, що спричиняє вплив на дану ситуацію, виступає відсутність належного рівня розробки саме теоретичної бази та системи забезпечення соціально-економічної стійкості підприємства шляхом ефективного фінансового управління, планування та прогнозування операційної діяльності.

У вітчизняних господарюючих суб'єктів склалося хибне поняття, що в ринковій економіці планування та прогнозування операційної діяльності підприємств відіграє другорядну роль. Насправді це не так, адже на сьогоднішній день фінансове планування та прогнозування має не директивний характер, як за радянських часів, а індикативний – рекомендаційний характер. В умовах же ринкової економіки та наявності численних ризиків в процесі діяльності будь-яких суб'єктів господарювання управління операційною діяльністю підприємства не можлива без впровадження дієвої системи фінансового управління, планування та прогнозування підприємства, що у зв'язку з вищевикладеним, й набуває ключової ролі в системі забезпечення не лише економічної, а й соціальної стійкості підприємства, яка є похідною сталого,

економічно-ефективного розвитку діяльності підприємства.

При дослідженні впливу фінансового планування та прогнозування операційної діяльності підприємства на соціально-економічну стійкість підприємства було проаналізовано наукові результати, що викладені у працях Кірейцева Г.Г., Онищенко С.В., Поліщука О.В., Слав'юка Р.А., Бандурки О.М., Орлова О.О., Швайки Л.А., Подерьогіна А.М. Варто відзначити, що вітчизняні економісти значну увагу у своїх дослідженнях спрямовували на забезпечення показників економічної стійкості без подальшого дослідження й узагальнення розвитку системи підприємства та впливу економічної сфери на стан соціальної стійкості підприємства.

Основними методами та прийомами, що використовувались у дослідженні є аналіз і синтез, індукція та дедукція, збору інформації, наукової абстракції та описовий метод.

Без фінансового управління, планування та прогнозування операційної діяльності підприємства не може бути досягнутий той рівень управління виробничо-господарською діяльністю підприємства, який забезпечує йому успіх на ринку, постійне вдосконалення матеріальної бази, економічний та соціальний розвиток колективу.

Головною метою написання статті є вдосконалення системи фінансового управління, прогнозування та планування (бюджетування) операційної діяльності підприємства як одного з основних елементів забезпечення соціально-економічної стійкості підприємства та як наслідок, формування єдиного завершеного підходу для реалізації системи комплексної та ефективної адаптації підприємства до мінливих ринкових умов господарювання.

Левицький Віктор Володимирович, к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту Волинського національного університету імені Лесі Українки, тел. 0 (3322) 6-36-72 ,067-673-49-89, e-mail: vicl@rambler.ru

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Підприємства здійснюють свою діяльність на ринку в умовах жорсткої конкуренції. Ті з них, що програють у цій боротьбі, стають банкрутами. Для того, щоб не збанкрутувати, суб'єкти, що хазяйнують повинні постійно відслідковувати зміни ринкового середовища, напрацьовувати методи протидії негативним моментам для збереження своєї конкурентоспроможності.

Одним з інструментів дослідження ринку й збереження конкурентоспроможності є аналіз господарської діяльності підприємства, у тому числі й аналіз його фінансового стану, саме тому управління фінансово діяльністю є одним з головних аспектів забезпечення стійкості підприємства. Зокрема, для реалізації будь-яких бізнес-процесів, а особливо оцінки їх та запобігання їх впливу на фінансовий бік операційної діяльності, варто відзначити важливість процесів прогнозування та планування фінансової діяльності, що допомагають адаптації підприємства. Головна мета фінансового плану підприємства полягала у виявленні невикористаних ресурсів і визначенні суми платежів у бюджет, величина якої відповідала перевищенню доходів підприємства над його витратами. Сума та рівень витрат централізовано нормувались. Надмірна централізація фінансових засобів за директивної економіки послаблювала економічні стимули для розширення виробництва. Це негативно позначалось на результатах фінансово-господарської діяльності підприємств [3].

Ефективний перерозподіл прибутків підприємств можливий лише при ефективній операційній діяльності за наявності механізму адаптації до умов зовнішнього середовища та створення системи забезпечення соціально-економічної стійкості підприємства.

Аналізуючи основні критерії побудови даного механізму варто відзначити, що його ключовими елементами можуть бути:

- аналіз поточних показників ефективності операційної діяльності підприємства;
- система оперативних, тактичних та стратегічних фінансових планів;
- система тактичних та стратегічних прогнозів розвитку внутрішньої діяльності та зовнішніх чинників, що впливатимуть на підприємство;
- оцінка ефекту у вигляді нормативів показників операційної діяльності підприємства на встановлені періоди;
- оцінка досягнення соціально-економічної стійкості підприємства.

Саме вище запропонований механізм допоможе забезпечити ефективну взаємодію систем управління, планування та прогнозування операційної діяльності для забезпечення соціально-економічної стійкості підприємства, що включатиме у себе нормативи економічних та соціальних показників діяльності, які дотримуватиметься підприємство на протязі довгострокового періоду діяльності.

Соціально-економічна стійкість підприємства – це система ефективного управління та планомірного

забезпечення з одночасним дотриманням економічно встановлених норм та стратегії поведінки підприємства на ринку та створення соціально значущих умов розвитку персоналу, територій підприємства.

Нині на окремих підприємствах в Україні зроблені спроби пристосувати для планування своєї поточної діяльності теорію бізнес-планування та створення оптимального поєднання економічної та соціальної стійкості підприємства. В умовах розвинутої ринкової економіки теорія бізнес-планування використовується при обґрунтуванні процесів освоєння нових сфер діяльності підприємств, створення нових видів бізнесу та забезпечення соціального ефекту. Для більшості українських підприємств пошук нових сфер діяльності є необхідним для виживання, подальшого розвитку та підтримки даних показників діяльності на протязі довгострокового терміну. Оскільки сьогодні, підприємства можуть перебувати у будь-яких фазах свого розвитку, а таких які б могли поєднати розвиток, довготривалий період діяльності та стійке поєднання соціально-економічної взаємодії на теренах України немає.

Саме тому значення перспективного, поточного, оперативного фінансового планування та прогнозування має значний вплив на забезпечення стійкого фінансового стану та підвищення рентабельності підприємств. Фінансове планування та прогнозування операційної діяльності є необхідною складовою забезпечення соціально-економічної стійкості, що включатиме в себе:

- досягнення високої результативності виробничо-господарської діяльності;
- створення умов, які забезпечують платоспроможність та фінансову стійкість підприємства;
- розвиток персоналу;
- розвиток соціальних територій впливу підприємства;
- забезпечення та реалізація ефективної взаємодії економічних та соціальних факторів забезпечення стійкості.

Ринок ставить високі вимоги до якості фінансового планування та прогнозування операційної діяльності, оскільки нині за негативні наслідки своєї діяльності відповідає саме підприємство. За нездатності врахувати несприятливу ринкову кон'юнктуру підприємство стає банкрутом і підлягає ліквідації з відповідними негативними наслідками не лише для власників, але й для персоналу та територій соціального впливу підприємства [2].

Фінансове планування та прогнозування є важливими елементами системи забезпечення операційної діяльності підприємства, що складатиметься для досягнення соціально-економічної стійкості та створення умов для ефективного управління поточними і стратегічними напрямками діяльності підприємства.

Варто зазначити, що цілі внутрішнього фірмового планування та прогнозування операційної

діяльності в зарубіжних країнах можуть бути різноманітними. Прийнято вважати, що керівництво будь-якого закордонного підприємства, незалежно від виду його діяльності, повинно знати, які завдання у сфері економічної діяльності воно може запланувати та спрогнозувати на наступний період [1].

Хоча для нашого дослідження найбільш важливе значення має взаємодія економічної сторони діяльності підприємства з соціальними факторами забезпечення розвитку умов середовища, де дане підприємство успішно функціонує.

Досвід господарювання свідчить про те, що однобоке планування та прогнозування у підприємстві здебільшого не забезпечує значного успіху, який проявляється в зростанні обсягів обороту, прибутку, економічного росту та соціального розвитку. Як правило, планування та прогнозування діяльності підприємства починають широко використовувати в той період розвитку, коли після бурхливого росту або періоду становлення виникають проблеми в зміцненні досягнутого успіху, забезпеченні стабільності. Успіх досягається лише в результаті довготривалого досвіду діяльності підприємства [3].

Фінансове планування операційної діяльності підприємства нетотожне фінансовому прогнозуванню. Відомо, що прогнозування сконцентровано на найбільших ймовірних подіях та результатах. Якщо уявити наперед, що саме може відхилитися і й заплановане в будь-який інший бік, тоді найбільш імовірно, що підприємство помітить небезпечні симптоми, а, отже, зможе зреагувати швидше, щоб виправити положення.

Для цього підприємства розробляють декілька способів ситуаційного аналізу, відповідаючи на запитання "а що, якщо?". Деякі управлінці можуть розглядати наслідки кожного варіанту плану чи прогнозу у межах визначених комплексних сценаріїв. Наприклад, один сценарій може передбачати високі процентні ставки, які призводять до уповільнення росту світової економіки і зниження товарних цін. Другий сценарій може базуватись на ідеї зростаючого падіння у вітчизняній економіці, високій інфляції та слабкій національній валюті [4].

Система фінансового планування та прогнозування операційної діяльності підприємства є найбільш складною серед розглянутих систем та вимагає для своєї реалізації високо кваліфікованих виконавців. На кожному конкретному підприємстві система фінансового планування та прогнозування операційної діяльності базується на визначеній фінансовій ідеології.

Фінансова ідеологія підприємства характеризує систему основних принципів здійснення фінансової діяльності конкретного підприємства, обумовлених його "місією" і фінансовим менталітетом його власників та менеджменту. Здійснюване з урахуванням фінансової ідеології планування та прогнозування операційної діяльності спрямовано насамперед на розробку стратегії соціально-економічної стійкості підприємства.

Дана стратегія підприємства являє собою тему довгострокових цілей економічної та соціальної сфер діяльності підприємства, що обумовлені його фінансовою ідеологією та найбільш ефективних шляхів їхнього досягнення [7].

Являючи частиною загальної стратегії соціально-економічної стійкості підприємства прийнята фінансова стратегія носить похідний характер стосовно неї і вона повинна бути погоджена з цілями та напрямками впливу. Разом з тим, фінансова стратегія сама робить істотний вплив на формування загальної стратегії економічного розвитку підприємства. Це пов'язано з тим, що основна мета соціально-економічної стратегії – забезпечення високих темпів економічного та соціального розвитку з одночасним підвищенням конкурентної позиції підприємства, що пов'язана з тенденціями розвитку відповідного товарного ринку (споживчого чи факторингового виробництва). Якщо тенденції розвитку товарного і фінансового ринку не збігаються, може виникнути ситуація, коли цілі стратегії соціально-економічної стійкості підприємства не можуть бути реалізовані у зв'язку з фінансовим обмеженнями, у даному випадку фінансова стратегія вносить певні корективи у стратегію соціально-економічної стійкості підприємства.

ВИСНОВКИ

Поняття ефективного фінансового управління, планування і прогнозування операційної діяльності підприємства для забезпечення соціально-економічної стійкості підприємства ще досить недавно були незнайомі широкому загалу в Україні. Та й сьогодні цим поняттям більш оперують науковці, а ніж практики, але будемо сподіватися, що у майбутньому фінансове управління, планування та прогнозування операційної діяльності підприємства буде забезпечувати стратегія соціально-економічної стійкості, що спиратиметься на ефективну фінансову стратегію, як похідну від неї.

Фінансове управління, планування та прогнозування операційної діяльності на рівні підприємства – це безперервний процес фінансового управління та прогнозування операційної діяльності підприємства у вигляді надходжень і ефективного використання фінансових ресурсів, встановлення оптимальних співвідношень у розподілі доходів підприємств та забезпечення соціальних умов розвитку територій і персоналу.

Саме тому, фінансове управління, планування та прогнозування операційної діяльності підприємства втілює встановлені цілі у форму конкретних фінансових показників і забезпечує фінансовими ресурсами закладені в виробничому плані економічні пропорції з одночасним створенням необхідних передумов забезпечення соціального розвитку.

Значення фінансового планування та прогнозування операційної діяльності полягає в тому, що воно дає можливість визначити життєздатність

проекту підприємства за умов конкуренції і є інструментом одержання фінансової підтримки від зовнішніх інвесторів.

Отже, можна сказати, що фінансове управління, планування та прогнозування операційної діяльності підприємства сприяє виявленню внутрішніх резервів. Це забезпечується тим, що, по-перше, воно виходить із необхідності найефективнішого використання виробничих потужностей нової техніки, передової технології виробництва, поліпшення якості продукції; по-друге, виконання планів з прибутку та обсягу

інших фінансових ресурсів (наприклад амортизації на повне відтворення основних засобів) потребує дотримання планових норм витрат праці та матеріальних ресурсів; по-третє обсяг фінансових ресурсів, який визначається при управлінні, плануванні та прогнозуванні операційної діяльності підприємства за допомогою розроблених нами механізмів дає змогу забезпечувати соціально-економічну стійкість підприємства на довгостроковий період з можливою адаптацією до умов зовнішнього середовища.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандурка О.М. Фінансова діяльність підприємства : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / О.М.Бандурка, О.М.Коробов, П.І.Орлов. – К : Либідь, 1998. – 257с.
2. Біла О. Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств // Фінанси України. – 2007. – №4. – С. 112-118.
3. Грабовецький Б. Є. Економічне прогнозування і планування : навч. посіб. / Грабовецький Б. Є. – К. : Центр навч. літер., 2008. – 358с.
4. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Орлов О.О. – К. : Скарби, 2002. – 336с.
5. Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Шваб Л.І. – К. : Каравела, 2004. – 568с.